

TRENDOVI EUROPSKOG BANKARSTVA NAKON FINANCIJSKE KRIZE

Listeš, Cvita Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:737445>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-07**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**TRENDOVI EUROPSKOG BANKARSTVA
NAKON FINANCIJSKE KRIZE**

Mentor:

Izv.prof.dr.sc. Ercegovac Roberto

Student:

Cvita-Katarna Listeš

1133241

Split, ožujak.2016.godina

SADRŽAJ:

1.UVOD	4
1.1. Predmet i cilj završnog rada	4
1.2. Sadržaj i struktura rada	4
2.POSLJEDICE FINACIJSKE KRIZE NA BANKARSKI SEKTOR.....	5
2.1. Potreba za djelovanjem	6
2.2. Europska kriza-brojne ideje, ali malo poticaja za aktivnošću.....	6
3. REAKCIJE NADZORNIH AUTORITETA I PROMJENA REGULATORNOG OKRUŽJA U SAD I EU	9
3.1. Regulatorna reforma-dobar početak, no tek na pola puta do rješenja.....	9
3.2. Oporezivanje finacijskih institucija i neuspješna intervencija vlade.....	11
3.3. Prekogrančni finacijski sustav	11
3.4. Važnost održavanja finacijskog sektora	12
4. PROMJENE TRŽIŠNIH UVJETA POSLOVANJA BANAKA I REDEFINICIJA SISTEMSKIH RIZIKA	13
4.1. Rješavanje postojeće situacije u Europi.....	13
4.2. Reforma Europskih finacijskih institucija	16
4.3. Destabilizacija tržišta i rast finacijske strukture banaka.....	21
4.4. Destabilizacije dovodi do neuspjeha tržišnih aktivnosti.....	22
4.5. Neučinkovitost složenosti: razmjer snaga i veličina.....	22
5. TRENDOVI RAZVOJA MEĐUNARODNOG BANKARSTVA.....	23
5.1. Problem kompleksnosti.....	23
5.1. Mjere u spašavanju finacijskog sustava.....	24
5.3. Budućnost prekogrančnog bankarstva	28
5.4. Međunarodno bankarstvo	30
6. UTJECAJ NOVIH PRINCIPA POSLOVANJA NA FINANCIRANJE GOSPODARSKE AKTIVNOSTI.....	32
6.1. Gospodarske aktivnosti koje vode prema naprijed	32
6.2. Izmjena bankarskih pravila	33
6.3. Međunarodna ekspanzija i blizina klijenata	33
6.4. Financije, dugoročni rast i ekonomska politika, te zbrajanje troškova.....	34
7. ZAKLJUČAK.....	38

LITERATURA	39
SUMMARY	40
SAŽETAK.....	41
PRILOZI UZ TEKST	42

1.UVOD

1.1. Predmet i cilj završnog rada

Tema završnog rada je prikazati trendove kretanja Europskog bankarstva nakon financijskih kriza koje su pogodile financijski sektor. U radu se nalazi niz uzroka i objašnjenja koji su doveli do financijske krize, te također koje su metode korištene od strane financijskih institucija ali i vlasti u procesu izlaska iz krize. Rad obuhvaća opis okruženja s kojim se financijski sustav susreće i mjere koje bankarski sustav koristi za povratak u stabilnost. Ukazuje se na posljedice kriza i učenje iz prijašnjih kriza kako se isto ne bi ponovilo. Uzroci kriza su raznovrsni poput: loše monetarne, fiskalne ili cjelokupne politike neke zemlje, neuravnotežene platne bilance, lošeg regulatornog sustava, te iznenadne elementarne nepogode koje nije moguće predvidjeti. Financijske krize zbunjujući su događaj. Cilj rada je istražiti i utvrditi tržišne uvjete, te regulatorne mehanizme koji su karakteristični za novi model poslovanja banaka.

1.2. Sadržaj i struktura rada

U prvom dijelu rada, započet će se sa uvodom u financijske krize i njihovim posljedicama na bankarski sektor. Nastoji se analizirati regulatorno okružje u kojem se banke SAD-a i Europe nalaze i s kojim se susreću tijekom i nakon financijske krize, kao i reakcije nadzornih autoriteta te trendove poslovanja na razini međunarodnog bankarstva. Također, navedene su mjere i aktivnosti koje su se poduzimale nakon financijskih kriza kako bi bankarski sustav ponovno stao na noge. U radu su se nastoje objasniti promjene uvjeta poslovanja banaka nakon financijske krize, te na koji se način koristila prijašnja kriza za izlazak iz trenutne. U drugom dijelu rada opisani su trendovi razvoja međunarodnog bankarstva, te trendovi novih načina poslovanja na gospodarske aktivnosti.

2.POSLJEDICE FINANCIJSKE KRIZE NA BANKARSKI SEKTOR

Rasprave o stanju i kretanju bankarskih aktivnosti tijekom i nakon financijske krize, i danas su u središtu pozornosti. Nakon propasti Lehman Brothers-a koji su izazvali niz šokova na financijskom tržištu, banke su opet u središtu pozornosti. Ministarstvo financija i Fed pokušavali su pronaći kupca za Lehman Brothers, ali nisu uspjeli. Suvremena dužnička kriza u nekoliko zemalja južne Europe i potencijalno velikih gubitaka od otpisa Grčkog duga, čine poziciju solventnosti mnogih europskih banaka upitnim, koja u pravilu objašnjava ograničene mogućnosti financiranja za mnoge banke. Kao što je istaknuto od strane mnogih ekonomista, političke pogreške lošu situaciju napravile su još gorom. Bijes zbog „još jednog spašavanja banaka“ je opravdan. Činjenica da su banke opet u nevolji ukazuje da prethodna kriza u 2008. nije korištena dovoljno za popravak temeljnih problema. Odnosno, ukazuje na to kako se bankarski sustav nije oslonio na prijašnje situacije koje su dovele do krize, izbjegavajući ih i nastojeći popraviti trenutnu situaciju.

Kada bi se političari pridružili negodovanju, prikazali bi se u prilično licemjernom svijetlu s obzirom da su oni ti koji nakon svega nisu dovoljno koristili posljednju krizu za potrebne reforme. Nakon kratkog razdoblja u kriznom stanju, nije bilo previše zamaha povratku na stari režim, uz male promjene tu i tamo. Diljem svijeta pokušale su se izvesti različite „radikalne“ akcije, no nisu uspjele. Dakle, umjesto kretanja od „privatizacije profita i nacionalizacije gubitka“ do nacionalizacije obojice, zalaganje za privatizaciju profita i gubitka (koja također može dovesti do snižavanja i profita i gubitka)-stara ideja koja zapravo nije bila popularna među kreatorima politike posljednjih godina u industrijaliziranom svijetu. Ideja koju su neki promatrači mogli nazvati naivnom, ali možda ideja čije je vrijeme konačno došlo.

Za opći zaključak kriza može se uzeti zaključak jednog suvremenog ekonomiste koji kaže da je „uzaludno pokušavati povući ikakvu čvrstu crtu koja bi bilo kojoj zemlji pripisala kauzalni primat u ciklusu kao cjelini ili u njegovim pojedinačnim fazama“.

2.1. Potreba za djelovanjem

Prije detaljnije i dublje rasprave, glavna poruka može se prikazati prema ovim odrednicama:

1. Trebamo snažno i brzo rješavanje krize u Europskoj zoni, bez daljnjeg odgađanja! Da bi se to dogodilo, ukupan vanjski dug i bankarske krize čiji se problemi međusobno isprepliću moraju se rješavati zasebnim mjerama politike. Ovaj koncept napokon počinje biti jasan i stvarateljima istih sustava i politika. U rješavanju problema potrebno je slijediti ovu ideju i u provedbi biti odlučan.
2. Naglasak na poticaje! Treba razmišljati izvan ideja mehaničkih rješenja koja poticajima i davateljima poticaja za financijske institucije stvaraju odskočnu dasku. Kako je moguće da regulacije (kapital, likvidnost, porez, restrikcije aktivnosti itd.) mogu biti oblikovane na način da prisiljavaju financijske institucije da internaliziraju sve posljedice njihovog rizika, posebice vanjske troškove njihovih potencijalnih pogrešaka?
3. Voditi se uzrečicom „sve je u završnici“ i nema toliko smisla. Interakcija između političara i banaka je zatvoreni krug. Mnogi teoretičari smatraju kako je najbolje rješenje rješavanje problema od kraja. Bailout bi nakon neuspjeha omogućio poticaje za agresivno preuzimanje rizika tijekom životnog vijeka banaka. Samo vjerodostojan režim koji prisiljava donositelje rizičnih odluka da se suoče sa gubitnicima tih odluka je kompatibilan poticaj s usklađivanjem interesa banke i šireg gospodarstva.

2.2. Europska kriza-brojne ideje, ali malo poticaja za aktivnošću

Jedna od bitnih karakteristika krize ja da postoje dvije krize u Europi- suvereni dug i bankarska kriza, koje se međusobno duboko isprepliću. „Ako raste kao korov, onda vjerojatno i jest korov“ rekao je izvršni direktor jedne velike financijske institucije. Govorio je o kartičnom poslovanju sredinom 20-ih godina dvadesetog stoljeća.

Aktualni plan korištenja EFSF za dokapitalizaciju banaka, možda neće biti dovoljan, obzirom da nema dovoljno resursa u okviru planova. Dobrovoljni rezovi neće također biti dovoljni, pa se kreiraju rješenja bankarske krize potajno. Mnoge političke opcije su u posljednjih nekoliko godina predložile rješenja Europske financijske krize, no kako vrijeme prolazi neke od njih nisu više izvedive u pogoršanim situacijama. To znači da su se situacije promijenile i da tadašnja rješenja više nisu pogodna u novonastalim situacijama.

Sada je važno da se odluke donose brzo, nastali gubitci se prepoznaju i jasno rasporede, a banke dokapitaliziraju gdje je moguće ili riješe gdje je potrebno.

Usporedbom s Argentinskom krizom 2001. godini, može se donijeti zaključak o utjecaju stečaja države na bankarski sustav. Značajne razlike su, puno veći dug financijskog tržišta u Grčkoj i preko Euro zone, ali i mnogo veća integracija Grčke, koja će pretvoriti njezin dug u veliki globalni financijski šok. Rješavanje trostruke krize poput Grčke, državnog duga, bankarstva i konkurentnosti, je kompliciranije u slučaju članstva monetarne unije, premda Grčka čini samo 2% Europskog BDP-a. Posljedice Grčke krize za ostatak Europske zone i globalne ekonomije su razmjerne. Jedna od često raspravljanih opcija za rješavanje suverene dužničke krize je stvaranje Euro obveznice, tj. zajednička odgovornost vlada euro zone za zajednički izdane obveznice.

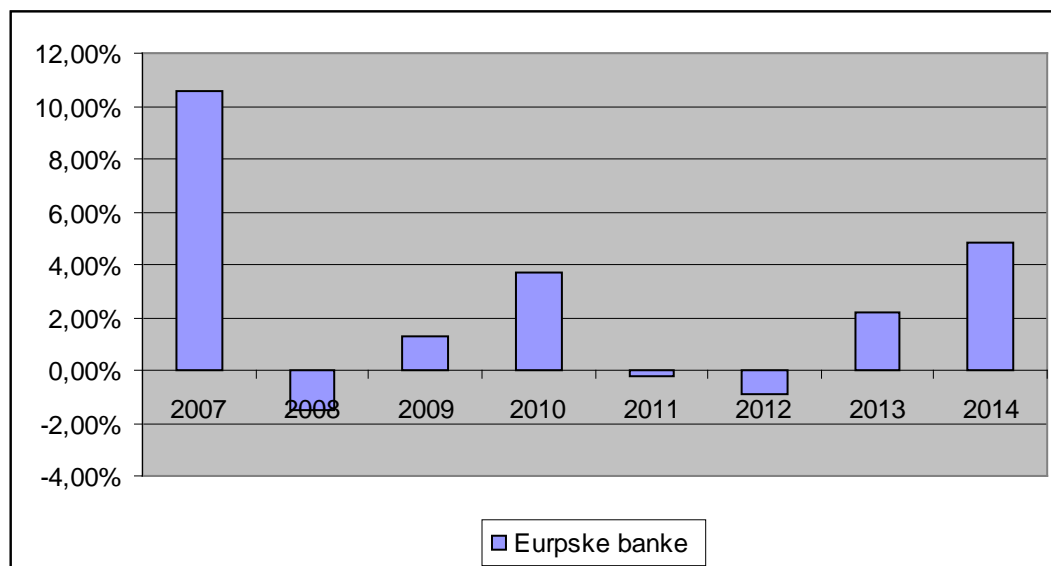
Nekoliko ekonomista predložilo je moguće alternative, preoblikovanje postojećih dužničkih vrijednosnih papira u strukturu duga uzajamnog fonda. Plan je detaljno objasnio Markus Brunnermeier, stvaranjem velikog izbora mogućnosti sigurne imovine, veličine oko polovice Američke riznice, ovaj prijedlog će pomoći u rješavanju problema likvidnosti i solventnosti Europskog bankarskog sustava, i što je najvažnije pomoći razlikovati to dvoje.

Očigledno, ovo je samo jedan od koraka, ali bi mogao pomoći u odvajanju suverene dužničke krize od bankarske krize i dozvoliti ECB (**European Central Bank**) da jasnije razdvoji potporu likvidnosti za banke od podupiranja insolventnosti vlade u Europskoj periferiji. Nakon što je financijska kriza pogodila bankarski sektor bilo je potrebno spasiti nekoliko velikih i utjecajnih financijskih institucija, a za izbjegavanje novih negativnih posljedica bili su potrebni novi do sada nikad korišteni programi.

Zbog novih propisa uvedenih ubrzo nakon nastalih finansijskih kriza na međunarodnoj i domaćoj razini, s Basel-om III kao pokretačem, potrebna je znatno stroža solventnost i likvidnost banaka. Europske banke ojačale su svoje kapitalne osnovice na više načina. Banke su ulagale napor u želji za povećanjem omjera kapitala i pondera ukupne aktive.

Povrat kapitala (ROE) predstavlja ključni pokazatelj u procjeni privlačnosti bankarskog sektora za investitore. U Europskom bankarstvu iznosi 10,6% u 2007. godini, te se taj trend nastavlja i nakon 2008. godine. Kao rezultat krize Eurozone, ovaj pokazatelj bio je negativan u 2008. (-1,5%), 2011. (-0,2%), te 2012. godini (-0,9%). Nakon kratkog oporavka u 2013. godini zabilježena je prosječna stopa ROE od 2,2%, u 2014. godini porasla je na 4,8%. No još uvijek je ta vrijednost znatno niža od vrijednosti u 2007. godini. U svim zemljama Europe povrat na uloženi kapital oscilira u razdoblju od 2008. do 2012. godine, s većim rastom u 2010. Prosječni iznos povrata na kapital u bankarskom sektoru iznosi, -26,9% za Mađarsku, te -24,6% Portugal, dok u Češkoj prosječan omjer iznosi 12,7%, 12,6% Latvija, 12,5% Švedska. Razlika između najviše i najniže prosječne stope ROE je 101,6 postotnih poena u 2013. godini. U najvećim Europskim ekonomijama povrat na kapital iznosio je 7,4% u Španjolskoj, 6,8% u Velikoj Britaniji, 4,8% u Njemačkoj, 3,3% u Francuskoj, te u Italiji 2,4%.

Grafikon 2.3.1. Povrat na imovinu Europskog bankarskog sektora

Izvor: izrada autora na temelju podataka European Banking Federation (EBF, Facts&Figures 2015)

3. REAKCIJE NADZORNIH AUTORITETA I PROMJENA REGULATORNOG OKRUŽJA U SAD I EU

3.1. Regulatorna reforma-dobar početak, no tek na pola puta do rješenja

Nakon izbijanja globalne financijske krize, mnogo se raspravljalo o tome kako se vrijeme ne smije gubiti, potrebno je iskoristiti krizu kako bi se probili do potrebnih regulatornih reformi. Potrebni reformama nastojalo bi se umanjiti posljedice globalnih i financijskih kriza koje su pogodile bankarski sustav.

Basel III (**Third Basel Accord**), s novim kapitalom i likvidnim zahtjevima, postavljen je kako bi zamijenio Basel II, iako je prijelazno razdoblje bilo izrazito dugo. Ekonomisti su slijedili ovaj proces reformi i mnogi su došli do zaključka, dok su se važni koraci poduzimali, kako mnoge reforme samo djelomično rješavaju problem ili ne uzimaju u obzir u dovoljnoj mjeri interakciju različitih regulatornih režima.

Kriza je prouzrokovala značajne sumnje na inflacijske paradigme-dominantna paradigma monetarne politike prije krize ne uzima u obzir izazove financijske stabilnosti. Istraživanje provedeno od strane Steven Ongena i José-Luis Peydró jasno pokazuje značajan učinak koji je monetarna politika radeći kroz kratkoročne ne kamatne stope, imala na preuzimanje rizika banaka i u konačnici bankovnu krhkost.

Kriza 2008. često se naziva „grob marketinške discipline“, kao jedna velika financijska institucija nakon što je druga bila izbavljena polaganjem kaucije i posljedica jedne značajne iznimke Lehman Brothers bankrota, to je osiguralo ne korištenje ovih instrumenata od strane političara u skoroj budućnosti. No, možemo li se stvarno osloniti na tržišni režim u sistemskom režimu? Arnoud Boot ističe, prema makro-bonitetnom prikazu (tj. sustav širokog pogleda) tržišni režim nije efikasan.

Prsten-ograde – razdvajanje komercijalnih i trgovačkih aktivnosti banaka, poznat kao Volcker pravilo, ali također preporučeno od strane Vickers komisije, i dalje se nalazi u središtu žestokih rasprava. Dok Boot iznosi da su žestoke intervencije u strukturi bankarskog sektora neizbježan dio restrukturiranja industrije. Viral Acharya inzistira na tome kako to nije rješenje za poteškoće i probleme. Banke još uvijek mogu poduzimati rizične aktivnosti unutar okvira.

Kapitalni zahtjevi bi mogli biti zaista važni, no još važnije od stvarne razine tih zahtjeva je pitanje, da li je trenutna važnost rizika ispravna? Na primjer, ponder rizika državnog duga je zasigurno bio prenizak, kao što možemo vidjeti u Europskoj krizi. Trebalo bi temeljito preispitati korisnost statičkih pondera rizika, koji se ne mijenjaju kada se mijenjaju ponderi rizika na tržištu. Osim toga, kapitalni zahtjevi moraju uzeti u obzir co-ovisnost financijskih institucija, kako je istaknuto od strane Acharya i Matthew Richardsona. To bi dovelo do preopterećenja sistemskog rizika, iako oni ne moraju nužno biti savršeno usklađeni s veličinom financijskih institucija. I što god da je odlučeno za bankarski sektor trebalo bi biti okidač uspoređivanju propisa bankarskog sektora, kako bi se izbjeglo jednostavno prebacivanje rizika izvan regulacijskog opsega.

Ugađanje različitim razinama regulatornog okvira neovisno jedno o drugom može, međutim, izazvati veći rizik nego li ga ublažiti. Kapitalni zahtjevi i restriktivne aktivnosti koje ne uzimaju u obzir upravljačku i vlasničku strukturu banke mogu lako imati suprotan učinak, kako tvrdi Luc Laeven. Strogi kapitalni propisi mogu zapravo rezultirati preuzimanjem većeg rizika kada banka ima dovoljno snažnog i raznolikog vlasništva, ali ima suprotan učinak kod rasprostranjenosti banaka. Nije prikladno osloniti se na jedan sustav koji „odgovara“ svima.

Enrico Perotti, ističe, da predložena reforma- omjer pokrivanja likvidnosti (ublažavanje likvidne imovine kao djelić manje stabilnog financiranja) i neto omjeri financiranja (količinska ograničenja na kratkoročno financiranje) su stoga:

- a) previše stroge
- b) pro-ciklične
- c) protiv efikasnost zajmodavca

Radije preporuča korištenje ove mjere kao dugoročnog cilja, a nametanje „preopterećenja bonitetnog rizika“ na odstupanje od ciljeva.

3.2. Oporezivanje financijskih institucija i neuspješna intervencija vlade

Već dugi niz godina, oporezivanje financijskih institucija bila je tema za stručnjake, poreznim ili javnim financijskim ekonomistima. Postojeća kriza i potreba za velikim količinama dokapitalizacije za banke, dramatično su to promijenile i oporezivanje banaka sada je dio šire rasprave o regulatornim reformama. Prijedlozi za uvođenje poreza na financijske transakcije, u jednom ili drugom obliku, su se pojavili na političkoj sceni u posljednje tri godine s redovitošću koja odgovara sezonskim promjenama u Europi. Takav porez ne bi bitno utjecao na ponašanje banaka u preuzimanju rizika. Umjesto toga, to bi zapravo povećalo volatilnost tržišta, a njegov potencijal prihoda može biti precijenjen. Banke su pod oporezivanjem, ali ima boljih načina za rješavanje te praznine kao što je eliminiranje oslobođenja od plaćanja PDV-a na financijske usluge ili zajednički okvir EU-a za bankovne postrojbe.

3.3. Prekogranični financijski sustav

Prekogranična bankarstva u Europi mogu jedino preživjeti potezom regulacije i rastavljanjem prekograničnih banaka na Europskoj razini. Kako bi se zajedničko bankarsko tržište spasilo, geografski opseg banaka mora biti usklađen sa sličnim geografskim obujmom u regulaciji, što u konačnici zahtjeva nove Europske institucije. O mnogim reformama se raspravljalo ili su već provedene. Uključujući makro-bonitetni alat i rješavanje problema u bankama, moraju biti barem koordinirani ako ne provedeni na Europskoj razini. Odluka financijskih institucija ima važne prekogranične elemente.

U 2008. godini, vlasti su ograničile izbor kada je došlo do interveniranja i rješavanje nedostataka banaka, i u slučaju prekograničnih banaka, rješavanje je moralo biti nacionalizirano. Napredak je bio postignut u reformi rješavanje problema banaka, kako u zakonu Dodd-Frank-a i u pripremi životne želje. Više toga treba napraviti, osobito na prekograničnoj razini!

Dok je većina rasprava trenutno usmjerena na reforme bankovnog sustava u SAD-u i Europi, ne bi trebalo ignorirati trendove u svijetu u nastanku. Kako Neeltje van Horen ističe u svom doprinosu, među svjetskih top 25 banaka (mjereno po tržišnoj kapitalizaciji), tu je 8 tržišnih banaka u razvoju, uključujući 4 Kineske, 3 Brazilske i 1 Ruska. Tržišne banke u razvoju će gotovo sigurno uskoro postati važni igrači u svjetskom financijskom sustavu. A s obzirom da SAD i Europske banke se i dalje prilagođavaju novim pravilima igre, velike banke iz zemalja u razvoju vjerojatno će zakoračiti u prazninu lijeve strane banaka naprednih zemalja. Tu će biti i dalje pomak prema bankarskom tržištu u nastajanju!

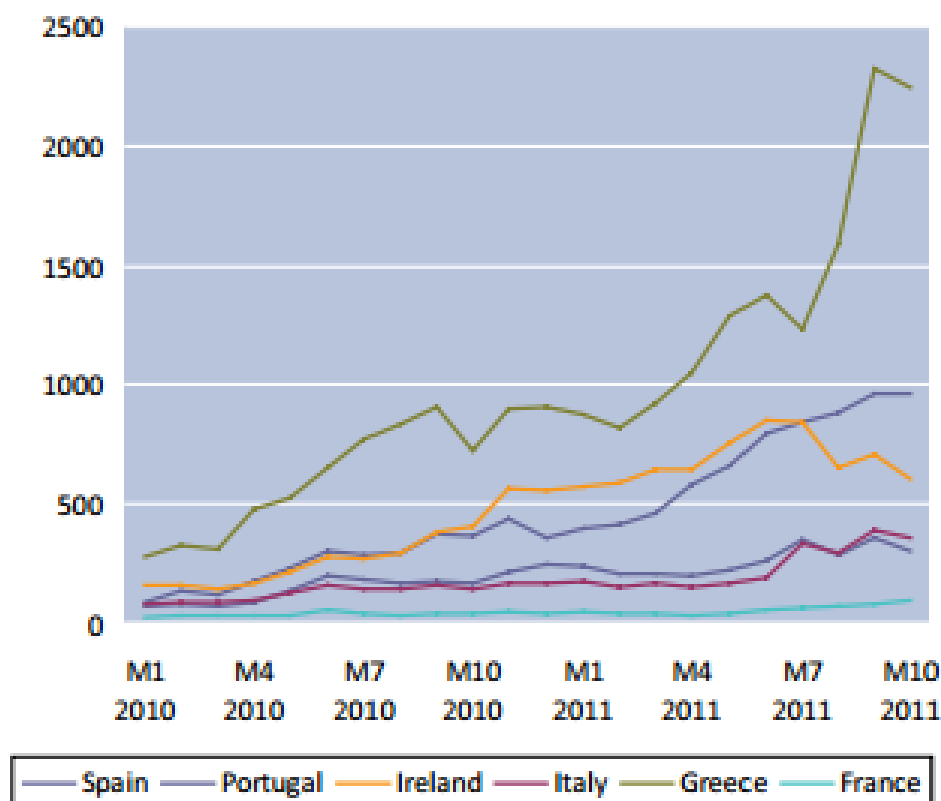
3.4. Važnost održavanja financijskog sektora

Iznad svega, važno se podsjetiti zašto je važna briga za bankarski sektor. S obzirom na ulogu kreditnog neizvršavanja obveze, razmjena dužničke obveze i druge nove financijske instrumente u nedavnoj financijskoj krizi, financijska inovacija je zaradila loš ugled. No, u njegovom doprinosu, Ross Levine podsjeća na moćne uloge financijskih inovacija kroz povijest u omogućavanju gospodarskog rasta i uvođenju novih proizvoda i usluga u realnoj ekonomiji. Financijska inovacija potiče financijsko produblјivanje i proširivanje. Umjesto da je ugušimo, moramo je iskoristiti za dobrobit stvarne ekonomije. Financijski sektor izuzetno je važan, pa je stoga važno voditi rasprave i pronalaziti rješenja za njegov povratak u stabilnost, koji će omogućiti gospodarski rast i razvoj.

4. PROMJENE TRŽIŠNIH UVJETA POSLOVANJA BANAKA I REDEFINICIJA SISTEMSKIH RIZIKA

4.1. Rješavanje postojeće situacije u Europi

Niz političkih pogrešaka dovele su Europu na krivi put. Trenutni plan za povećanje EFSF-a dokapitalizacije banaka putem tržišta neće uspjeti. Blizanačka kriza povezuje suvereni dug i bankarska previranja koja treba rješavati istovremeno za Europu kako bi se izbjegla gospodarska katastrofa. Političke pogreške lošu situaciju učinile su još gorom. U svibnju 2010. godine mjere za spašavanje su službeno dizajnirane kako bi spriječile zarazu unutar euro zone, ali kriza se širila odavno, što pokazuje širi interes preko Njemačke stope obveznica od deset godina. (Grafikon.4.1.2.)

Grafikon 4.1.2. Desetogodišnje širenje obveznica preko Njemačkih obveznica (baznih bodova)

Neslužbeno, brojne vlade bile su zabrinute zbog izloženosti svojih banaka Grčkoj i drugih potencijalnih kriznih zemalja obveznica. Banke su u krizi, upečatljiv udarac za Srpanj bili su stres testovi koji su službeno namjeravali uvjeriti svijet i neslužbeno dizajnirani za dostavljanje umirujućih rezultata. Nije se radilo samo o negiranju, već o pokušaju zataškavanja tadašnje situacije. Rasprava se sada svodi na pitanje, je li hitnije riješiti suverenu dužničku krizu ili bankarske krize? Jasno je da su ove dvije krize međusobno duboko isprepletene, te da rješavanje problema treba obuhvatiti obe dvije, u suprotnom nema mogućnosti za daljnji napredak.

Dug zbog neizvršenja novčanih obveza nametnut će kazne bankama, dok će propast banaka zahtijevati skupe sanacije koje će pogurati više zemalja na uspješnu listu. Španjolska, Italija, Belgija i Francuska su na rubu. Vrlo vjerojatno, Njemačka bi se mogla pridružiti sukobu ako neke od njenih velikih banaka podbace. To bi trebalo otjerati svaku nadu da će Njemačka gomilati novac vlade i banaka. Njemački porezni obveznicu su protiv većeg spašavanja.

Može se zaključiti:

Zaključak broj 1. sadašnja politika zaokupirana je proširenjem uloge EFSF i povećanjem svojih resursa je spremna potaknuti razočarenja i potaknuti još jednu „rundu“ tržišne panike. Neslužbene procjene koliko kapitala koji treba vratiti povjerenje tržišta, a kojeg su banke uključile u Europski test pritiska kreće se u rasponu od 400\$ do 1000\$ milijardi. Čak i ako EFSF može ukupno ponuditi 440 milijardi \$, a oko 100 milijardi € već dodijeljenim za Irsku i Portugal, to nije dovoljno za suočavanje sa bankarskom krizom. Trenutni bankarski plan je zahtijevanje svježeg kapitala s tržišta.

Zaključak broj 2. Ovaj plan neće funkcionirati. Tržišta su zabrinuta zbog zaraznog utjecaja državnog neizvršenja novčanih obveza za banke. Banke će ostati bez svojih obveznika jer nitko ne želi pozajmljivati od banaka kojima prijete nedefinirani gubitci. Investitore bi trebalo navesti da počnu razmišljati o stjecanju bankarskih dionica. Oni trebaju znati koja vlada neće izvršiti svoje novčane obveze i u kojim razmjerima. Isto vrijedi za Kinu, Brazil i ostale zemlje Europe.

Ne može se zamisliti koliko nekoliko stotina milijardi eura vrijedi politički. Dokapitalizacija banaka i dug zbog neizvršenja novčanih obveza može se rješavati istovremeno. U Srpnju prošle godine, Europsko vijeće je postavilo parametre Grčkog duga. Hau (2011) pokazuje da ovaj sporazum nazvan dobrovoljno Private Sector Involvement (PSI), je osmišljen od strane banaka i za cilj ima samo spašavanje banaka, ali ne i značajno smanjenje Grčkog duga.

Zaključak broj 3. Ne postoji tako nešto poput dobrovoljnog PSI-a. Banke se uvijek bore protiv svakog potencijalnog gubitka do posljednjeg postotka.

Ovo nas dovodi do zaključka broj 4. kako bi se izbjegao velik financijski i ekonomski grč, neka jamstva moraju biti ponuđena u pogledu veličine stečaja države. Sadašnji isključivi fokus na Grčku je u potpunosti neadekvatan. Tržišta gledaju na Grčku kao šablonu. Kakvo god rješenje se primjeni na Grčku biti će primjenjivano i na ostale dužničke zemlje. Usvajanje nerealističnog kratkog popisa potencijalnih dužnika samo će povećati tržišnu alarmantnu situaciju i rezultirati neuspjehom. Takav popis je teško utvrditi na čistim ekonomskim osnovama (treba li Belgiju i Francusku dodati Španjolskoj i Italiji?) i političkim eksplozijama (vlade ne mogu izazvati dug, uključujući državu na listu propasti).

Jedino moguće rješenje moglo bi biti jamčenje za sve dugove. Finska, Estonija i Luksemburg bi učinile Euro zoni povijesnu uslugu tražeći da postanu dio projekta. Kakav jamstveni program je potreban? Primjer je dao Wyplosz (2011), ukratko svi suvereni dugovi moraju biti djelomično zajamčeni (npr. do 60% BDP-a svake zemlje ili do 50% nominalne vrijednosti). Projekt bi blokadom dužničke cijene postavio podlogu za potencijalni gubitak. S druge strane ove tržišne cijene bi poslužile kao vodič za dug, pregovaranjem između vladara i njihovih vjerovnika. Depolitizacija procesa bi mogla dovesti do uređenja duga, koliko je to moguće u ovakvim okolnostima.

Tko može ponuditi takvo jamstvo, koja je učinkovita cijena garancije? Jamstvo cijena funkcionira samo ukoliko tržište povrh duga zna da jamac može i hoće kupiti bilo koju obveznicu kojom se trguje po cijeni ispod najavljene. Ukupna vrijednost javnog duga Euro zone iznosi 8.300 milijardi € (više nego tri puta Njemački ili Kineski BDP). To je izvan sadašnjih i budućih kreditnih sredstava MMF-a, trenutno nekih 400 milijardi €

Može se zaključiti da ECB (European Central Bank) je jedina institucija u svijetu koja može blokirati javni dug i učiniti mogućim razumne dugove. Trenutna ECB pozicija-„učinili smo što smo mogli, sada je sve na vladi“- je pogrešna misao vodilja. Naravno, ECB može biti zabrinuta zbog preuzimanja takve važne zadaće, maštovito rješenje za ECB je osigurati angažman EFSF.

Konačno, kako se spašavanje suverenog duga i banke može provesti istovremeno, po potrebi? Ako Grčka podbaci u ispunjenu novčane obveze, svojih banaka, mirovinskih fondova i osiguravajućih društava, onda se čini da neće biti u mogućnosti da ih ispravi. Pretpostavimo, samo kao primjer, da je Grčko neispunjene novčane obveze pola njenog javnog duga (oko 70% njenog BDP-a). Pretpostavimo da spašavanje svojih banaka, mirovinskih fondova i osiguravajućih društava iznosi 30% BDP-a, vlada može postići polaganjem kaucije i još uvijek izaći s dugom koji je manji od sadašnjeg za 40% BDP-a.

Grčka si može priuštiti posuđivanje potrebnih sredstava za spašavanje svoga financijskog sustava. Očigledno, garancija budućih dugova ne može se dati bez apsolutne i povjerljivo osigurane fiskalne discipline u budućnosti.

4.2. Reforma Europskih financijskih institucija

Kako Europa može popraviti suverenu dužničku krizu? Mnogi naklonost daju euro obveznicama, no to se čini politički nepraktično jer bi zahtijevale nadnacionalnu fiskalnu politiku. Ovdje se predlaže stvaranje sigurnih europskih sredstava bez potrebe za dodatnim financiranjem. Postojeća europska kriza je razotkrila nekoliko nedostataka pri kreiranju financijskog sustava Europe, internu nedosljednost.

S jedne strane, „Ne polaganje kaucije“ isključuje svaku moguću pomoć koja bi osiguravala da razlika u kamatnim stopama daje jasan znak o mogućnosti neuravnoteženosti. S druge strane, propisi Basel banke tretiraju državni dug u suštini kao slobodni rizik, implicitno pod pretpostavkom da će uvijek biti izbavljen polaganjem kaucije. Potonja pretpostavka izazvala je europske banke da preuzmu prekomjerno izlaganje vlastitog državnog kreditnog rizika. To je dovelo do petlje pri kojoj rizik središnje države i slabost banaka koja se ojačavala međusobno, u državama gdje se državni dug percipira kao rizičan, bankovne dionice padaju, što dovodi do očekivanja javnog spašavanja, te daljnje povećanje rizika državnih obveznica.

Osim toga, sadašnji dizajn Euro zone promovira pretjerani tok kapitala preko granica, popraćen masovnim bijegom u sigurnost kada je povjerenje u dani državni dug izgubljeno. U vremenu nemira, investitori su pobjegli od nekih zemalja, poput Italije, te investicije ulagali u sigurne zemlje poput Njemačke. Vidjevši urušavanje svojih cijena obveznica, ove zemlje trebale bi stegnuti svoje proračune, ali u mjeri u kojoj to dovodi do kontrakcije njihovih gospodarstava te potvrđuje pesimistična tržišna očekivanja.

U uzlaznoj fazi, tok kapitala iz Njemačke u periferne zemlje je bio pretjeran, depresivan rast Njemačkog BDP-a jedno desetljeće. Sve u svemu, raznolikost i alokacija državnog duga prekograničnih zemalja učinila je financijski sustav Euro zone nestabilnim i dovela do sadašnje krize.

Mnogi analitičari, komentatori i političari vide euro obveznice kao rješenje ovih problema. Euro obveznice pomažu u smanjenju bliskih veza između banaka i državnog rizika, jer oni sve banke izlažu istom riziku. Osim toga, ovaj rizik je manji nego kod individualnih obveznica, jer euro obveznice uživaju koristi diverzifikacije. Konačno, euro obveznice će se lako prodavati - globalna potražnja za sigurnost imovine je velika. Mnogi vjeruju da je quasi-monopol koji uživaju Američke riznice privukao globalnu štednju, što je zauzvrat dovelo do drugorazrednih hipotekarnih kredita s poznatim posljedicama. Stvaranjem velike količine alternativnih Američkih trezorskih obveznica, euro obveznice će stoga osigurati stabilnost svjetskog financijskog sustava.

Nažalost, euro obveznice nisu politički izvedive u bliskoj budućnosti. Iz razloga što bi uključile i neke zajedničke odgovornosti svih zemalja članica, euro obveznice nisu izvedive bez zajedničke fiskalne politike. Nacionalni parlament bi bio uklonjen sa svoje osnovne funkcije- fiskalne politike. Državni proračun, već i prije nego bude raspravljan od strane izabраниh predstavnika, morao bi dobiti odobrenje nadnacionalnog odbora u kojem bi fiskalno čestite zemlje imale odlučujući glas. Španjolska fiskalna politika djelomično bi bila odlučena u Bruxellesu. To dovodi do rizika oštrog smanjivanja demokratske zakonitosti Europskog projekta.

Prijedlog, Euro-sigurne-obveznice(ESB), imaju sve prednosti euro obveznica (financijska stabilnost Euro zone), bez nedostataka (političkih ograničenja). ESB su politički izvedivi jer ne uključuju zajedničke odgovornosti zemalja članica, te ne podrazumijevaju promjene u Europskim sporazumima. Ipak one će proizvesti vrlo velik spektar homogene, sigurne imovine koja može poslužiti kao investicijsko vozilo globalnim ulagačima i pouzdan instrument Europskim bankama.

Ovako glasi prijedlog: Europski dug agencija će kupiti na sekundarnom tržištu u iznosu oko 5, 5 trilijuna €državnog duga (60% BDP-a Euro zone). Težina duga svake države bila bi jednaka njezinom doprinosu BDP-u Euro zone. Dakle, svaki granični euro, državnog duga iznad 60% BDP-a trebati će biti razmijenjen na pojedinačnom tržištu obveznica, gdje bi cijena reflektirala stvarni vrhovni rizik, šaljući točne informacije državnim vladama. Dužnička agencija bi izdala dvije obveznice. Prva obveznica, ESB, bi imala višu kamatu i otplatnu glavnice obveznice koju drži agencija. Druga obveznica bi dobila ostatak- bila bi dakle rizičnija i preuzimala bi jednu ili više neizvršenih novčanih obveza.

Europska bankarska regulacija i ECB politika bi bile prilagođene poticanju banaka na suočavanje s ulaganjem u euro sigurne obveznice umjesto rizičnog državnog duga. One bi dakle, bile ocjenjene AAA i donosile prinos sličan (ili čak ispod) razine Njemačkih obveznica. Juniorska tranša, oko 1,7 trilijuna € bi imala prinos oko 6% u normalnim uvjetima i bila bi smatrana kao kvalitetno ulaganje. Institucionalni investitori kao i investicijski fondovi bi dakle, bili spremni kupiti ih. ESB imaju mnoge prednosti euro obveznica, one kreiraju veliki bazen sigurne imovine, veličine oko pola Američke riznice i time će stabilizirati i proširiti globalne tokove kapitala.

ESB bi trebale donijeti stabilnost financijskom sustavu, ipak one su politički izvedive zbog toga što su čisti prepakirani postojeći dug, te ne zahtijevaju dodatna sredstva od strane država članica. One ne uključuju zajedničku odgovornost, ako jedna država članica podbaci, niža razina preuzeti će odgovornost.

Napokon, s obzirom da je zarada, odnosno kupovina od strane dužničke agencije ograničena na 60% BDP-a Euro zone, država će se suočiti sa vlastitim širenjem kredita. Signali pojedinačnih tržišta će aktivirati svaku vladu, zbog toga što moralni hazard shvaćaju kao ozbiljan problem. ESB se neće suočiti s otporom javnosti u fiskalno odgovornim zemljama. Neće biti protivljenja novim sporazumima. ESB su realan i ostvariv prijedlog za poboljšanje elastičnosti Euro zone financijske arhitekture. Oni su dio rješenja trenutne krize, ali nisu potpuno i konačno rješenje. Izlazak iz krize zahtjeva kombinaciju državnog duga i bankarske dokapitalizacije.

Usporedno sa teorijskim pomacima, nedavna empirijska istraživanja počela su proučavati utjecaj monetarne politike na preuzimanje kreditnog rizika od strane banaka. Nedavni radovi proučavaju utjecaj kratkoročnih kamatnih stopa na rizik ponude kredita. Često je analiziran utjecaj na agregatni volumen kredita u cijelom gospodarstvu te kako promjene kredita utječu na promjene koje se tiču kvaliteta dužnika.

Identifikacija strategija se sastoji od tri ključne komponente:

1. Interakcija kamatne stope sa kapitalom banaka (glavna teorija temelji se na „AGENCIJSKOM PROBELMU“ BANAKA) i čvrste mjere kreditnog rizika
2. Za određena promatrana i nepromatrana vremenska razdoblja, računovodstvo u potpunosti ima fiksne učinke (na kvartalnoj ili mjesečnoj frekvenciji) na specifikacije vrijeme*banka i vrijeme*društvo te isto tako kada je to moguće kontrolira heterogenost u odnosu banka*društvo.
3. Uključivanje u svim ključnim specifikacijama: istodobno s kratkoročnim stopama, uključujući državne obveznice s 10-godišnjim dospijecem, pogotovo u trostrukim interakcijama s bankovnim kapitalom te mjerama kreditnog rizika

Španjolska nudi idealne uvjete za korištenje ove strategije jer ima opsežan kreditni registar bankovnog nadzora koji dominira ekonomskim sistemom banaka već 22 godine zbog čega ima odličnu monetarnu politiku.

Rezultati smanjenja kamatne stope (čak i kada su u pitanju državne obveznice sa 10-godišnjim dospelom):

1. Na margini, rezanje kamatne stope uzrokuje manje uspješnije banke, šire kredite prema rizičnijim društvima nego što to čine jače banke. Kreditni rizik društva mjeri se prijašnjom kreditnom poviješću (tj. da li imaju upitne kredite) ili mogući budući problemi koji bi doveli u pitanje kreditnu sposobnost društva.
2. Na kraju posuđivanja kredita, rez kamatne stope ima sličan utjecaj, odnosno, manje uspješnije banke završe kreditne obveze sa rizičnim poduzećima rjeđe nego je to pitanje kod jačih banaka.
3. Kad su u pitanju novi krediti, rez kamatne stope vodi k tome da niže kapitalizirane banke imaju veću vjerojatnost za dodjelu bespovratnih sredstava kandidatima s lošijom kreditnom poviješću te imaju mogućnost odobriti im veće kredite ili kredite s dužim rokom dospelom. Smanjenje dugoročne stope ima manji ili minimalan do nikakav utjecaj na preuzimanje bankarskog rizika.

Monetarna politika utječe na sastav kreditne ponude. Niža stopa u monetarnoj politici potiče preuzimanje rizika banaka. Rizik banaka najčešće se javlja kod banaka koje imaju manje rizičnog kapitala, odnosno one koje imaju agencijske probleme, te da je preuzimanje kreditnog rizika u snažnoj kombinaciji sa likvidnošću. Također se istražuje utjecaj monetarne politike na preuzimanje rizika od strane banaka.

Ova studija se fokusira na cijene rizika banaka. Ispitujući kreditni registar, utemeljen u Boliviji (1999-2003) dolazi se do zaključka da kada američke državne vrijednosnice padaju na vrijednosti, banka povećava svoj rizik, a krediti se smanjuju. Kasniji rezultati ukazuju na pretjerano preuzimanje rizika banke uslijed smanjene stope monetarne politike.

4.3. Destabilizacija tržišta i rast financijske strukture banaka

Financijski sektor postaje sve složeniji u smislu brzine rasta i međusobnih interakcija. Tržišne discipline neće stabilizirati financijska tržišta i upravo zbog svoje složenosti regulacija tržišta je sve teža. Zalaže se za značajnu intervenciju u svrhu restrukturiranja bankarskog sektora, rješavanja institucionalne složenosti i ispravke pogrešnih utjecaja. Sektor financijskih usluga prolazio je kroz krizu posljednjih godina.

Velike sile utjecale su na stabilnost financijskih institucija. Konkretno, financijska utrživost tehnologija dovela je do globalnog širenja financijskih tržišta, ali otvorile su se mogućnosti. Temeljno obilježje posljednjih financijskih inovacija-sekurtizacije- je često usmjereno na povećanje utrživosti. Što je još važnije, kad postoje tržišta za sve vrste financijske imovine, tvrtka lakše može promijeniti svoju strategiju. No to može uzrokovati preimpulzivno donošenje odluka što može zakomplicirati stvari. To u bankarstvu može dovesti do stvaranja sistemskog rizika- kada sve institucije čine iste oklade, rizici postanu visoko korelirani i vjerojatan je istovremen gubitak kod institucija.

U tome se ističe složenost financijskog sektora gdje pojavljivanje sistemskog rizika ukazuje dva ključna pitanja koja treba rješavati. Endogeni razvoj industrije ne može dovesti do smanjenje složenosti institucija te se usporedno s tim ne može očekivati da tržišna disciplina bude efikasna.

4.4. Destabilizacije dovodi do neuspjeha tržišnih aktivnosti

Sve veća složenost bankarske prirode, od brzine promjena, međusobne povezanosti te prisutnosti složenih i velikih institucija, motiviralo je da se ukaže na važnost tržišne discipline u bankarstvu kao dopuni regulatornim nadzornim kontrolama.

Ne postavlja se pitanje može li tržište kontrolirati ponašanje financijskih institucija? Javlja se paradoks u pojmu tržišne discipline. Oportunističko ponašanje ukazuje da neke banke koriste se tržišnim strategijama. Financijska tržišta koja bi trebala koristiti tržišnu disciplinu su vođena trenutkom, što bi trebalo poticati banke da se uključe u određene aktivnosti.

Ne čini se da tržišna disciplina nije prisutna onda kada banke slijede financijske strategije inspirirane tržišnim. Korelacija između strategija među financijskim institucijama je velika te se javlja veliki sistemski rizik koji ne može pozitivno utjecati na tržišnu disciplinu.

4.5. Neučinkovitost složenosti: razmjer snaga i veličina

Kako je tržišna disciplina neučinkovita i zbog toga što složenost (ubrzane promjene i međusobne povezanosti) komplicira učinkovitost regulacije i nadzora, postavlja se pitanje kako poboljšati nadzor nad financijskim institucijama.

Očekuje li se da će struktura banaka postati jednostavnija? Iako danas se predlaže da se institucije vrate na „osnove“, točnije smanje organizacijsku složenost, fokus i pojednostave ponude proizvoda, očekujemo da će veličina poduzeća i dalje biti glavni faktor u industriji.

5. TRENDOWI RAZVOJA MEĐUNARODNOG BANKARSTVA

5.1. Problem kompleksnosti

Iz perspektive regulatora, složenost pogoršava eksternalije koje bi jedno poduzeće željelo imati. Bankovne supervizore ova složenost može staviti u nezavisan položaj jer se postavlja pitanje kako su moguće pravovremene intervencije ako složenost ustanove nije dobro shvaćena od strane nadzornika? Složenost financijske institucije može povećati brigu, primjerice za banku jer prevelika tj. presložena međupovezanost može biti osuđena na propast.

Jedan od zaključaka kako smanjiti povezanost je razdvojiti aktivnosti i staviti u posebne pravne strukture (podružnice). Te podružnice se mogu kapitalizirati tako da ne utječu na drugu. Uz takvu strukturu spašavanje sustavno važnih dijelova financijske institucije u slučaju krize, značilo bi prodavanje nekih dijelova ili odvajanje od matice. Neki čak dolaze do zaključka da bi bilo bolje odabrati radikalniji pristup tj. prisiliti banku da razbije ili ograniči svoj spektar aktivnosti.

SAD je u vodstvu kad je u pitanju VOLCKER pravilo (dio Zakona o Dodd-Franku¹) koje traži zabranu sudjelovanja banaka u trgovini s vlasničkim papirima te ograničavanje njihove investicije u hedge fondove. Vidi se da se žele očuvati temeljne komercijalne bankarske funkcije poput platnog prometa i poboljšati mogućnost za pravovremene intervencije kao ključnim ciljevima javne politike.

---

¹ Svih pet američkih financijskih regulatora odobrili su uvođenje Vokerovog pravila osmišljenog da ograniči pravila rada financijske industrije koja su dovela do kolapsa 2008-09. Vokerovim pravilom uvodi se stroga kontrola nad trgovanjem banaka vlastitim sredstvima, što ima za cilj sprečavanje visokorizičnog ponašanja. Nazvano po bivšem predsjedniku Federalnih rezervi Polu Volkeru, ovo pravilo smatra se ključnim dijelom novih bankarskih pravila ustanovljenih 2010. godine poznatih pod imenom Dod- Frank. Banke će se morati uskladiti sa novim pravilima ponašanja do 21. srpnja 2015.

Iz perspektive politike, teško je onda težiti kompleksnim institucijama s obzirom da je teško onda imati pravovremene intervencije u takvim institucijama. Više komercijalnih banaka sa ograničenim aktivnostima puno su bolje za očuvanje temeljnih bankarskih funkcija jer nemaju veliku izloženost financijskim tržištima.

5.1. Mjere u spašavanju financijskog sustava

Smatra se da nije dovoljno uvesti mjere u ponašanju kao što su veći kapitalni zahtjevi. To je svakako potrebno, no uključujući sustav i ciklički orijentirane mjere usmjerene na međusobne veze, njihov učinak je manji na složenost institucije. Volckerovo pravilo i prsten ograde je neizbježan dio restrukturiranja industrije. To bi riješilo problem složenosti, ali i pomoglo u obuzdavanju tržišne snage. Postavlja se pitanje kako oblikovati strukturne mjere? Cilj je očuvati javnu infrastrukturu, ali struktura mora biti takva da se može održavati kontrola nad institucijama.

Jasno je kako ne postoje jednostavni načini, no potrebno je pronaći nove fiksne točke u financijskom sustavu jer ne može sve bit varijabilno. Vickersova komisija preporučuje odvajanje komercijalnih i nekomercijalnih bankarskih aktivnosti u cilju zaštite temeljnih financijskih funkcija koje imaju veći rizik. Takav prsten ograde može uspjeti no još uvijek postoje problemi. Nedavno izvješće britanske Komisije za bankarstvo, preporučilo je kapitalne zahtjeve. Pozadina tog izvješća je da su zemlje poput Velike Britanije, Švedske i drugih, koje imaju financijske sektore veće u odnosu na veličine zemlje, svoju zabrinutost okrenuli bankarskim krizama s kojim su suočeni 2008.godine. Rizici dvostruke recesije i usporavanja globalnog rasta su porasli s obzirom na oporavak SAD-a. Neke zemlje pokušavaju napraviti jače reforme nego što to nalaže protokol BASEL III.

Švedska je otišla daleko što se tiče kapitalnih zahtjeva. Velika britanije je jedinstvena u razmatranju prsten ograde kao rješenja, koje uključuje razdvajanje rizičnijih dijelova bankarskih aktivnosti od onog što se uzima za srž aktivnosti: platni i obračunski sustavi, depozit, međubankovnih tržišta i bankarski krediti.

Vickersovo izvješće zaključuje da je rizik u tome da se komercijalni bankarski sustav, koji je u središtu, suočava sa nekomercijalnim dijelom bankarstva. Dok se prsten ograde čini razumnim kada se promatra na ovaj način, postoji velik rizik da će biti potrebno se brinuti o svakoj operaciji prsten ograde, prsten ograda nije rješenje za sve.

Konkretno, banke mogu biti potaknute na veće rizike aktivnostima unutar ograde, kao što su hipoteke, krediti poduzećima i osobni zajmovi. Prsten ograde osigurava rizike s aspekta nekomercijalnih banaka ili bilo kakve vrste grešaka. Možda je trenutan UBS trgovački gubitak primjer, pa se rizici neće izravno preliti na aspekte komercijalnih banaka. Međutim, ako postoje poticaji za preuzimanje rizika nerazdvojivi unutar komercijalnih banaka, kao i ono što smo vidjeli da se događa tijekom 2003-2007 godine kroz aspekte trgovanja, bio je samo odraz dubljeg problema, onda stvarno ne bi dovelo do rješavanja pravog problema.

Neki drugi ispravci su od ključne važnosti, na primjer, bitno je da rezolucija vlasti bude na mjestu na globalnoj razini, te da uredno vodi veliku, kompleksnu financijsku instituciju (čak i neke čiste poslovne banke), te osigura da su njihovi kapitalni zahtjevi usklađeni sa sistemskim rizicima koje takve institucije preuzimaju. Danas tržište još uvijek treba uzeti u obzir preostali rizik kako država ne bi trebala intervenirati (kao u slučaju Lehman Brothers ili nekih manjih banaka u SAD-u i Europi)². Kako bi se održao određeni rizik za nositelja bankovnih obveza, novi porezi financijskog sektora trebali bi ulaziti u opći proračun.³

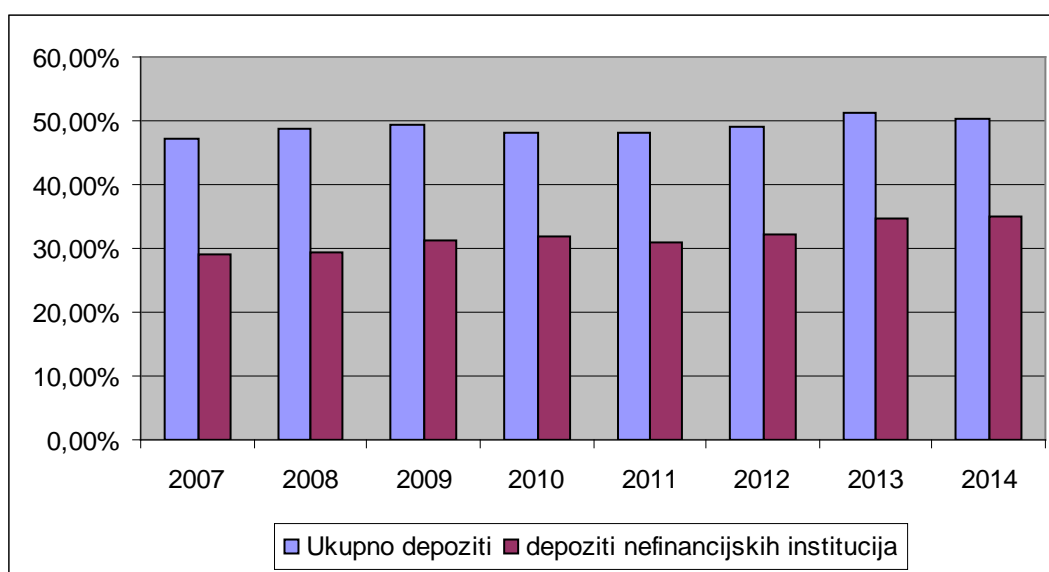
Između 2007. i 2014.godine, udio depozita u ukupnoj imovini značajno je porastao sa 47,3% na 50,4%, što je odraz oslanjanja bankarskog sustava na depozite kao izvor financiranja. Međutim 2014.godine, javlja se opadajući trend, depoziti padaju sa 51,4% udijela na 50,4%. U isto vrijeme udio nebankarskih depozita u ukupnoj imovini nastavlja godišnji rast od 2011. godine kada je iznosio 31% do 34,7% u 2013.godini, pa sve do 34,9% u 2014.godini.

---

² Za daljnju raspravu o takvoj rezoluciji fonda, uključujući procikličke utjecaje, vidi Allen et al (2011)

³ Za daljnju raspravu, pogledati Beck and Losse-Müller (2011)

Ukupni podatci ne prikazuju raznovrsnost oslanjanja Europskog bankarskog sektora na depozite. Na kraju 2014. godine, najniži iznosi dionica zabilježeni su u Danskoj 28,1%, Finskoj 32,2%, Irskoj 32,4%, te Švedskoj 32,4%. Ovi podatci dijelom odražavaju, različite modele banaka, npr. dobro pokriveno tržište obveznica u Skandinaviji. Dok je u Slovačkoj situacija drugačija, 72,3% aktiva bankarskog sektora je financirana depozitima. Ova stopa u Sloveniji iznosi 69,1%, u Estoniji 68,8%, Španjolskoj 67,3% te 66,7% u Bugarskoj. Udio nebankarskih depozita u ukupnoj imovini najveći je u Slovačkoj 67,8%, dok je najmanji u Danskoj 16,2%.

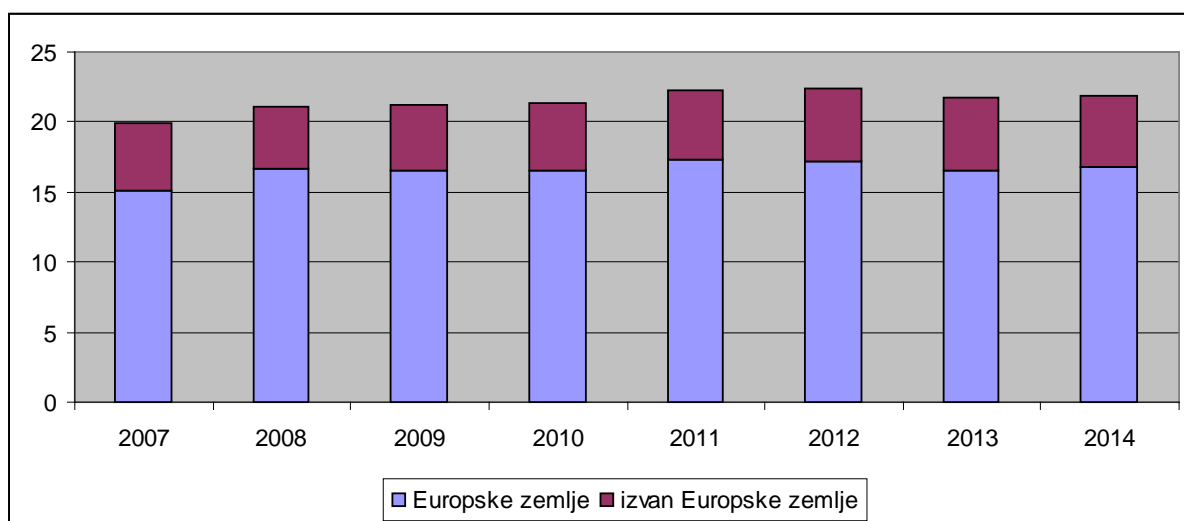

Grafikon 5.1.3. Udio depozita Europskih banaka u ukupnoj imovini

Izvor: izrada autora na temelju podataka European Banking Federation (EBF,Facts&Figures 2015)

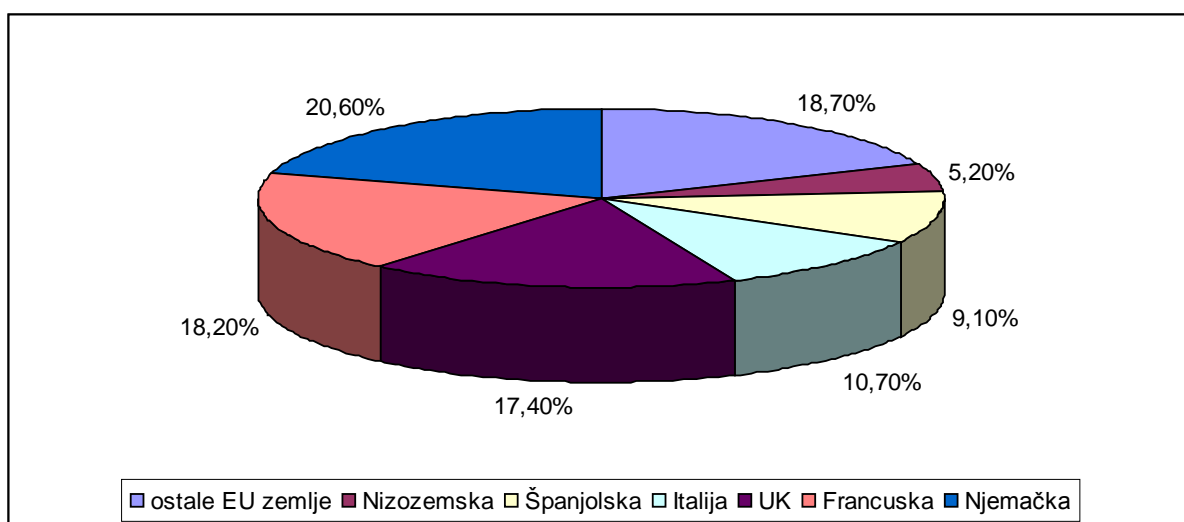
Ukupna zaliha depozita u Europskom bankarskom sektoru blago je porasla za 2,4% u 2013. godini, ali se vratio na standardni trend kretanja u 2014. godini 0,2%. Rast od 2014. godine pa nadalje pripisuje samo zemljama Eurozone, gdje je bankovni depozit porastao 171,3 biliona € odnosno 1%. Dok u izvan europskim zemljama depoziti iznose 127,9 bilion € tj. 2,4%. Sveukupno 76,7% depozita drže banke sa sjedištem u Europskim područjima.

Ovaj udio se vremenom mjenjao, ali vrlo malo. Između 2013. i 2014.godine, snažan rast depozita zabilježen je na Malti 35,3%, u Litvi 17,8%, Estoniji 10,1% i Nizozemskoj 10,0%. Istovremeno, značajne odljev depozita pogodio je Irsku -9,4%, Grčku -8,6%, Portugal -7,6%, Cipar -6,9% i Sloveniju -6,6%. Od ukupnog iznosa depozita 76,1% odnosi se na nepodmirene depozite pet najvećih Europskih zemalja.

Grafikon 5.1.4. Ukupni depoziti u bankama u bilijunima €

Izvor: izrada autora na temelju podataka European Banking Federation (EBF,Facts&Figures 2015)

Grafikon 5.1.5. Depoziti banaka u Europskim zemljama

Izvor: izrada autora na temelju podataka European Banking Federation (EBF,Facts&Figures 2015)

5.3. Budućnost prekograničnog bankarstva

Odgovori na financijsku krizu uglavnom su na nacionalnoj razini. Vlade su spasile banke sjedištem unutar svojih granica, a nadzornici zahtijevaju od banaka da usklade imovinu i obveze na nacionalnoj razini. Ovo poglavlje govori kako stabilno prekogranično bankarstvo nije usklađeno s nacionalnim financijskim nadzorom, što znači da tržište Europskih banaka treba autoritet Europe. Međunarodna trgovina i multinacionalni poslovi su tradicionalno bili olakšani putem međunarodne banke.

Client-pull hipoteza⁴ tvrdi da su međunarodne klijentele banke osigurale poticaj za internacionalizaciju banke, budući da financijski sustav strane zemlje može iskriviti želje klijenata banke. Nakon financijske krize, model međunarodnog poslovanja banaka je pod pritiskom. Vladine operacije spašavanja banaka su provedene na nacionalnoj osnovi u prvoj financijskoj krizi od 2007 do 2009. Europske banke sa značajnim operacijama u SAD-u nisu bile prihvatljive.

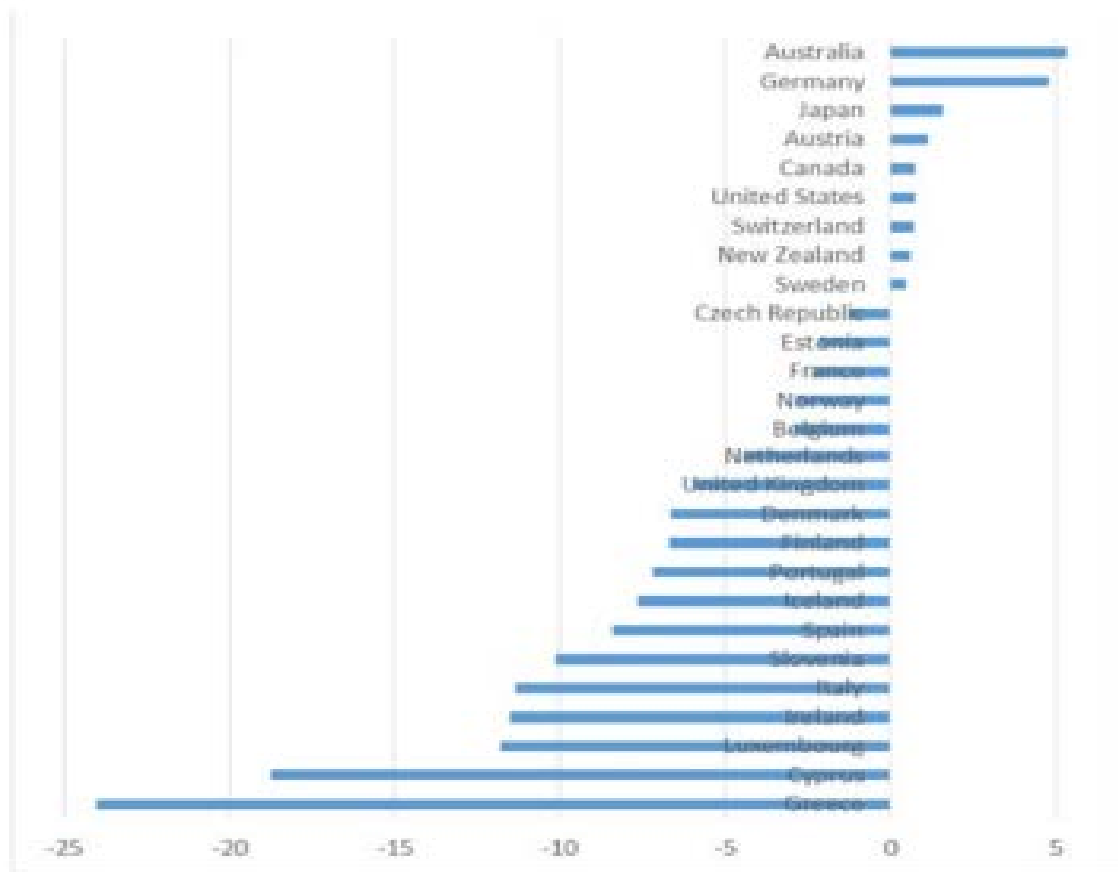
Po istoj logici, Europske banke su bile podržane od strane njihovih domaćih vlasti. U slučaju stvarnih prekograničnih banaka, poput Fortis-a, banke su odvojene i podijeljene na nacionalnoj razini. Odgovor nadzornih jedinica na ove nacionalne fiskalne blokade bio je ojačati nacionalni mandat supervizora, dajući prazna obećanja međunarodnoj suradnji s neobvezujućim memorandumom o razumijevanju (MOU).

U drugoj financijskoj krizi koja je započela 2010.godine, banke su trebale uskladiti svoju imovinu i obveze na nacionalnoj razini, po zahtjevu njihovih nadređenih. Tako se od Francuske banke s obvezama u SAD-u tražilo da ih uskladi s imovinom u SAD-u, tijekom nestašice američkog dolara u SAD-u. Postoji velika tendencija da se to dogodi i Europi.

---

⁴ Grosse and Goldberg (1991)

Kada je Njemačka banka započela prikupljanje depozita putem interneta u Španjolskoj, lokalni nadzornik počinje zahtijevati odgovarajuću imovinu u Španjolskoj. Zakupi likvidnosti i kapitala nisu optimalni.⁵ Unutarne bankarsko tržište se ukida.

Grafikon 5.3.6. Promjene realnog BDP-a per capita u periodu od 2007. godine do 2013. godine u određenim zemljama

Izvor: FED

⁵ Za detaljnije informacije, vidi Allen et al (2011)

5.4. Međunarodno bankarstvo

Financijska situacija ukazuje kako tri cilja financijske stabilnosti, prekograničnog bankarstva i nacionalnog financijskog nadzora nisu kompatibilni.⁶ Jasno je da političari moraju izabrati prekogranično bankarstvo. Dok se polako razvijamo u smjeru Europskog financijskog nadzora s uspostavom novih Europskih nadzornih tijela i Odbra europskog sistemskog rizika, financijska kriza nas je vratila natrag nacionalnom nadzoru.

De Haan i suradnici ispitali su razvoj velikih banaka u razdoblju nakon prve financijske krize. Odabrali su 60 najvećih banaka, prema objavljenoj ljestvici The Banker-a. Skupina podataka podijeljena je na tri uzorka vodećih Europskih banaka, vodećih Američkih i Azijskih banaka.

Tablica 5.4.1. Razvoj međunarodnog bankarstva po kontinentima (2006-2009)

Kontinent	2006			2007			2008			2009		
	Udio poslovanja u zemlji	Ostatak regije	Ostatak svijeta	Udio poslovanja u zemlji	Ostatak regije	Ostatak svijeta	Udio poslovanja u zemlji	Ostatak regije	Ostatak svijeta	Udio poslovanja u zemlji	Ostatak regije	Ostatak svijeta
Europa	25	23	25	52	22	25	51	21	28	52	22	26
Amerika	78	8	14	75	10	15	73	9	18	72	7	21
Azija	82	5	13	83	6	11	82	7	11	85	7	8

Izvori: izrada autora

Izvešća o zemljopisnoj segmentaciji najboljih banaka kontinenta za razdoblje od 2006. do 2009. godine. (tablica 5.4.1.) Europske banke su najviše međunarodne, sa oko 50% inozemnog poslovanja. To bi moglo biti zbog integriranog europskog bankarskog tržišta. No čak i kada se gleda na njihovo poslovanje izvan regije, Europske banke su najviše internacionalizirane, čine 25% poslovanja svijeta. Slijede ih Američke banke, njihovo udio u ukupnom poslovanju svijeta je porastao sa 14% u 2006, na 21% u 2009.godini.

⁶ Ostatak rasprave pogledati u Schoemaker (2011)

Dakle, Europske i Američke banke su zadržale svoj međunarodni ugled tijekom financijske krize u razdoblju 2007.-2009. No, to se ne može reći i za Azijsko-Pacifičke banke. Nekada su imali dobru domaću orijentaciju, koja je ojačala kroz nekoliko posljednjih godina.

Poslovanje u ostatku svijeta palo je sa 13% u 2006, na 8% u 2009. Iako su Azijsko-Pacifičke banke najmanje pogođene nastalom Američkom financijskom krizom, čini se kako su one srezale troškove međunarodnih zbivanja. Najjači sastav njihovih banaka prebacuje se iz vodećih Japanskih banaka na glavne Kineske banke, koje su dobile još jaču domaću orijentaciju u odnosu na Japansku. Dok su Američke i Europske banke zadržale svoje međunarodno poslovanje nakon prve financijske krize, noviji dokazi o tijeku druge financijske krize ukazuje da su nadzorne vlasti prisiljavale banke da zadrže likvidnost i kapital lokalnog gospodarstva.

6. UTJECAJ NOVIH PRINCIPA POSLOVANJA NA FINANCIRANJE GOSPODARSKE AKTIVNOSTI

6.1. Gospodarske aktivnosti koje vode prema naprijed

Ako političari traže način za poboljšanje globalnog bankarstva, onda međunarodna zajednica treba pružiti više i bolje koordiniran stupanj fiskalne potpore u odnosu na prošlost (Obstfeld 2011). Kapital i krediti posrnulih financijskih institucija (kao i suverenih zemlja) podrazumijevaju kreditni rizik koji mora negdje biti pokriven.

Proširenje međunarodnog pozajmljivanja, uključujući i proširenje MMF, ne može ostati bezuvjetno prisutno. Isto također vrijedi i za Europske okvire. Ako političari žele sačuvati unutarnje tržište bankarstva, tada se institucionalni okviri moraju poboljšati u skladu sa sljedećim:

1. **NADZOR:** Vlast Europskog bankarstva mora pridobiti prekogranične banke pod svoj nadzor. Nadzor će onda s nacionalnog mandata (s labavom koordinacijom) krenuti put europskog mandata.
2. **ZAJMODAVAC U KRAJNJOJ NUŽDI:** Europska središnja banka djeluje kao de facto zajmodavac u krajnjoj nuždi za Europski bankarski sustav.
3. **OSIGURANJE ŠTEDNIH ULOGA:** Osiguranje štednih uloga za prekogranične banke trebalo bi se temeljiti na Europskoj razini.
4. **RJEŠENJE:** Europska vlast treba biti orijentirana rješavanju problematičnih prekograničnih banaka. Ex ante pravilo podjela tereta, prikupiti potrebna sredstva za rješavanje problema prekograničnih banaka.

6.2. Izmjena bankarskih pravila

Globalna financijska kriza pogodila je gospodarstveni razvoj i napredak banaka. Očekuje se veća uloga tržišnih banaka u nastajanju u globalnom financijskom sustavu, posebice u svojim regijama. Globalna financijska kriza imala je značajan utjecaj na banke širom svijeta.

Dok se neke banke suočavaju s velikim restrukturiranjima (bilo dobrovoljno ili nametnuto od strane vlade), (skoro) sve banke će morati napraviti izmjene kako bi se prilagodile s Basel III i drugim, za pojedine zemlje regulatorne mjere. Promjene izazvane krizom, imat će vrlo različit utjecaj kod naprednih bankarskih zemalja u odnosu na one s bankarskim tržištem u razvoju.

6.3. Međunarodna ekspanzija i blizina klijenata

Zbog same veličine, tržište banaka u razvoju gotovo bez sumnje uskoro će postati važni igrači svjetskog financijskog sustava. Manje je jasno dokle će stići njihova globalna rasprostranjenost. Uz još velik broj zemalja s nerazvijenim bankarstvom, većina bankarskog tržišta u nastajanju se suočavaju s domaćim pritiscima za povećanjem kredita što dovodi do smanjenja sredstava raspoloživih za vanjsku ekspanziju.

Također, važan udio prekomjerno nakupljenih depozita je zaglavilo u usnulim bankarskim državama, koje su pokazale ograničen interes za širenje u inozemstvo. Osim toga, mnoga bankarska tržišta u razvoju imaju ograničene odredbe, posebice u usporedbi s razvijenim zemljama bankarstva, suočavajući se s pritiscima za povećanje duga rezervi. Regulatori mogu uspostaviti ograničenja na aktivnosti u inozemstvu, poput upotrebe domaćih depozita za financiranje podružnica u inozemstvu, koji izlažu riziku valutu banke i drugu ugovorenu stranu.

Isto tako ovi čimbenici mogu dovesti do globalnog rasta ovih banaka. Prvo, čak i uz prethodno opisana upozorenja, financiranje položaja većine velikih bankarskih tržišta u nastajanju izgleda dobro, pružajući im relativno velike količine sredstava u odnosu na napredne zemlje. Osim toga, velik broj tih banaka je profitabilan što im u isto vrijeme omogućava ulaganje, ali i smanjivanje mogućih gubitaka.

Sve je veći broj inozemnih tvrtki u tržišnom razvoju. Pružanjem bankarstvu u razvoju mogućnost širenja mreže u inozemstvu kako bi servisirala svoje klijente u inozemstvu.⁷ Velikom broju bankarskog tržišta u razvoju, nije nepoznata izgradnja podružnica ili postavljanje povlastica u drugim zemljama. U stvari, 2009. godine oko 30% stranih banaka nalazile su se u vlasništvu banaka u tržišnom razvoju.⁸ To pokazuje znanje i stručnost tih banaka da upravljaju i poduzimaju inozemne operacije.

Uzimanjem zaliha, za očekivati je da će banke u razvoju tim aktivnostima dovesti do porasta njihovog domaćeg tržišta, te također globalno proširiti svoj doseg. Vrlo vjerojatno ovakva ekspanzija će biti ograničena na geografske prostore s bankarskim sjedištem. Istraživanja su pokazala kako blizina klijenata olakšava poslovanje banaka.⁹ Dakle, zarade su relativno visoke na drugim tržištima u razvoju. Gledajući na prethodnu ekspanziju bankarskog tržišta u razvoju, 70% njihovih ulaganja ima mogućnost da bude u vlastitim zemljama.¹⁰

6.4. Financije, dugoročni rast i ekonomska politika, te zbrajanje troškova

Financijski sustav podržava i potiče gospodarski rast. Iako su nedavne inovacije imale negativne posljedice, važno je naglasiti kako je financijska inovacija važna za gospodarski rast. Financijski sustav je moćan, on može biti pokretač ekonomskog napretka ili uzrok gospodarskog pada.

Utjecaj financijskog sustava na ostatak gospodarstva ovisi o utjecaju na mobilizaciju štednje, nadzor korištenja sredstava od strane raznih tvrtki i pojedinaca, diverzifikaciju rizika, uključujući rizik likvidnosti i lakoću razmjene dobara i usluga. Kada financijski sustav funkcionira kako treba, dolazi do porasta i širenja ekonomskih mogućnosti. Ako financijska tržišta i institucije mobiliziraju štednju različitih domaćinstava kako bi ulagali u svoje projekte, to dovodi do drugih ključnih korak u poticanju rasta.

---

⁷ Davno već utvrđena tendencija banaka da sljede svoje klijente u inozemstvo, za detalje pogledaj (Grosse and Goldberg 1991. i Brealey and Kaplanis 1996.)

⁸ Izvor: Baza podataka stranih banaka (Claessens and van Horen 2011.)

⁹ Brojne studije ukazuju kako banke imaju tendenciju ulagati u zemlje koje su geografski, pravno i/ili institucionalno u neposrednoj blizini (Galindo et al 2003, Focarelli and Pozzolo 2005). Osim toga, De Haas and Van Horen (2011) pružaju dokaze blizine kao važne odrednice stabilnosti prekograničnog kreditiranja u kriznim vremenima.

¹⁰ Izvor: Baza podataka stranih banaka (Claessens and van Horen 2011.)

Kada financijske institucije kontroliraju investicije i proučavaju svoje menadžerske preformanse, dolazi do povećanja operativne učinkovitosti poduzeća, smanjenja prijevara, te poticanja gospodarskog rasta.

Ublažavanje rizika tržišta vrijednosnica, postiže se diverzifikacijom portfelja, dolazi do poticaja za ulaganje u projekte sa većim povratom, što bi se kod neučinkovitog upravljanja rizikom moglo izbjeći. Kada financijski sustav smanji transakcijske troškove, olakšava se specijalizacija i trgovanje, što su temeljna ulaganja u inovaciji tehnologije i gospodarskog rasta. No, kada se financijski sustav pokaže siromašnim, dolazi do ometanja gospodarskog rasta i smanjenja ekonomskih mogućnosti.

Na primjer, ako financijski sustav s jedne strane jednostavno prikuplja sredstva i pozajmljuje ih bliskim partnerima, a s druge strane je bogato i politički povezan, to dovodi do manje učinkovitosti alokacije resursa, što implicira sporiji gospodarski rast. Dobro funkcionirani financijski sustav raspodjeljuje kapital na temelju osobnih ideja i sposobnosti, a ne na obiteljskom bogatstvu i političkim vezama. Na žalost, loš financijski sustav postao je učinkovito sredstvo u ograničavanju kredita, a time i prilika već bogatima i moćnima.

Kako bi se smirila financijska panika i stabiliziralo gospodarstvo, bila je potrebna do sada neizvršena intervencija vlade u cijeli financijski sustav kao i gospodarstvo, no trošak poreznih obveznika bio je velik. Do ožujka 2009. godine političari su za borbu protiv krize odvojili nevjerovatnih 12 bilijuna dolara, a gotovo četiri bilijuna već je iskorišteno (tablica 6.5.1.)

Tablica 6.4.1. Vladin odgovor na financijsku krizu: u milijardi dolara, zaključno s ožujkom 2009.godine

Središnja banka	Odvojeno	Utrošeno
Krediti pomoću akcija kratkoročnih sredstava	900	469
Ostali krediti	Neograničeno	135
Primarni krediti	Neograničeno	64
Sekundarni krediti	Neograničeno	0
Sezonski krediti	Neograničeno	0
Primary Dealer Credit Facility	Neograničeno	20
Uzajamni fond novčanog tržišta za komercijalne zapise utemeljene na imovini	Neograničeno	8
AIG	43	43
AIG (za namjenske tvrtke)	9	0
AIG (za ALICO,AIA)	26	0
Sanacija Bear Stearnsa (Maiden Lane)**	27	26
Program kupnje vrijednosnica utemeljenih na stambenim hipotekarnim kreditima u posjedu AIG-a (Maiden Lane II)**	23	18
Program kupnje CDO-a u posjedu AIG-a (Maiden Lane III) **	30	28
Instrument za ročnu posudbu vrijednosnica (TSFL)	200	18
Instrument za financiranje komercijalnih zapisa (CPFF)**	1800	241
TALF	1000	0
Instrument za financiranje ulagača u tržište novca	540	0
Linije za kupoprodaju kredita	Neograničeno	329
Kupovina dugovanja i vrijednosnica utemeljenih na hipotekama od poduzeća s potporom vlade	1250	285
Jamstvo za imovinu banke Citigroup	286	0
Jamstvo za imovinu banke Bank of America	108	0
Kupovina dugoročnih državnih obveznica	300	0
Ministarstvo financija		
TRAP	700	574
Račun Fedu za dodatno financiranje	479	479
Sigurnosna kupnja organizacija Fannie Mae i Freddie Mac	400	0
Savezna korporacija za osiguranje depozita		
Jamstvo za imovinu američkih banaka*	1,400	201
Jamstvo za imovinu banke Citigroup		10
Jamstvo za imovinu banke Bank of America		2,5
Tekući računi	500	0
Savezna uprava za stanovanje		
Refinanciranje hipoteka	100	0
Kongres		
Zakon o ekonomskom poticaju iz 2008. Godine	170	170
Zakon o oporavku i ponovnom ulaganju iz 2009. Godine	787	787
Zajednički programi Fedu, FDIC-a i Ministarstva financija		
Javni-privatni investicijski fond	1000	0
Ukupno	12.077	3746

Izvor: Rad autora na temelju podataka; Fed, Ministarstvo financija,FDIC,FHA,Moody`s Economy.com, Mark

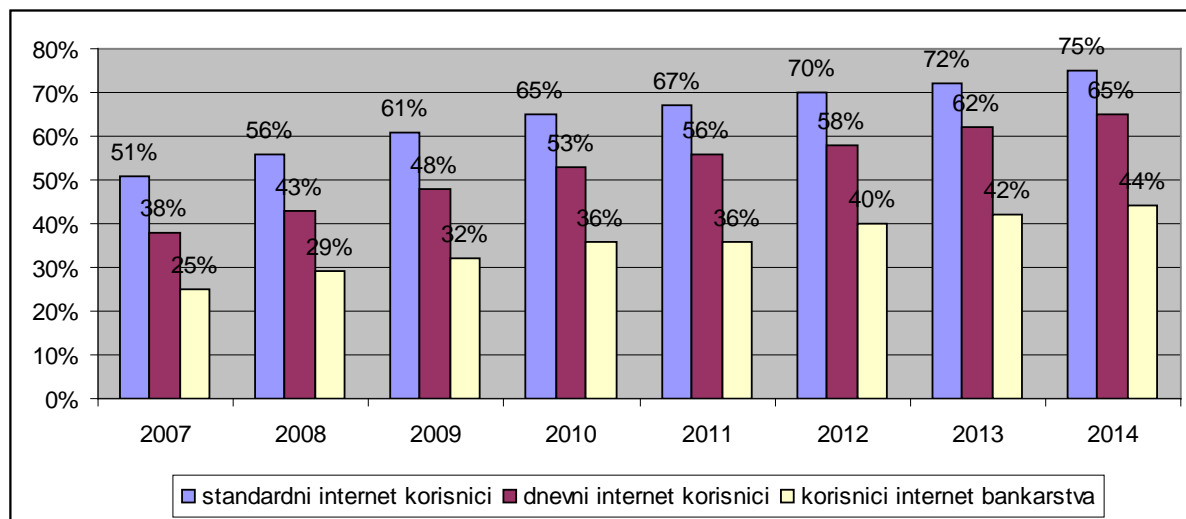
Zandi

*Uključuje dugovanje u stranim valutama

**Neto vrijednost portfelja

Ovaj prikaz nije konačan račun poreznim obveznicima, on će iznositi manje. Uspjet će vratiti nešto od bilijuna dolara koje su uplatili kada vlada proda prikupljenu imovinu, te najvjerojatnije privatizira svoj vlasnički udio u financijskom sustavu. Fiskalna situacija savezne vlade, koja je slabila već prije krize, nakon nje će biti zabrinjavajuća. Mnoge druge troškove vladine intervencije teško je odrediti. Dio njih se očituje u problemima velikog vlasničkog udjela vlade u financijskim ustanovama.

Brzo rastuće digitalno društvo stvara mnoge mogućnosti za korisnike, koji mogu pristupiti različitim bankarskim proizvodima i uslugama digitalnim putem, a bankama omogućava bolje razumjevanje potreba potrošača, te dovodi do rasta njihova poslovanja. U skladu s tim, stanovnici Eurozone koriste internet bankarstvo, koje je poraslo sa 25% na 44% u razdoblju od 2007. do 2014. godine. Rezultati između zemalja značajno variraju. Internet bankarstvo najviše je prihvaćeno na Islandu 91%, u Norveškoj 89% i Finskoj 86%, dok su zemlje s najnižim udjelom korisnika internet bankarstva Rumunjska 4% i Bugarska 5%. Značajne razlike su vidljive između pet najvećih ekonomija Europe. Dok je s jedne strane internet bankarstvo relativno rasprostranjeno, poput Francuske 58% , UK 57% i Njemačka 49%, zemlje poput Španjolske 37% i Italije 26% slabije su prihvatile takav sustav bankarstva. Internet bankarstvo je u službi obećavajućeg sredstva za potencijalni rast.

Grafikon 6.5.7. Razvoj internet bankarstva

Izvor: izrada autora na temelju podataka European Banking Federation (EBF,Facts&Figures 2015)

7. ZAKLJUČAK

Na temelju svega iznesenog može se zaključiti kako su financijske krize manja ili povećana smetnja u financijskom sustavu na određenom području, odnosno u cijelom svijetu. U takvom nestabilnom okruženju dolazi do nestabilnosti ekonomije zemalja pogođenih krizom. Iz rada se može zaključiti kako su banke kao i vlade koristili različita sredstva, metode i mjere kako bi se financijski sustav izvukao iz krize i kako bi započeo gospodarski rast i razvoj zemalja. Neke mjere su bile više, neke manje učinkovite. No svakako je važno naglasiti kako je korištenje prijašnje krize kao lekcije iznimno važno, s obzirom da se na temelju grešaka iz prošlosti može mnogo toga naučiti, ali i svakako izbjeći ponovno padanje financijskog sustava u nestabilnost. Nakon niza kriza koje su pogodile financijski sustav jasno se može vidjeti da je za njezin oporavak potrebno dugo vremena, ali i mnogo rješenja i važnih odluka kako bi se poduzele prave akcije u spašavanju banaka. Važno je voditi brigu o financijskom sustavu kako bi on funkcioniralo kako treba, te se na taj način izbjegle mogućnosti za stvaranje novih gubitaka. Treba također uzeti u obzir da pri rješavanju pojedinih kriza kao i njenih dijelova, ne mogu se i ne smiju koristiti iste mjere. Svaka kriza se treba rješavati zasebno, te korištenje jednog rješenja nije moguće. Možemo zaključiti kako je u razdoblju krize važno osigurati likvidnost kako ne bi došlo do produblivanja krize i smanjenja gospodarske aktivnosti, zbog nedostatka sigurnih ulaganja. Na temelju istraživanja provedenih od strane brojnih ekonomista i znanstvenika, možemo vidjeti kako mjere za izlazak kao i njihovo djelovanje u slučaju krize nije jednoznačno, s obzirom da su mjere imale različite učinke ovisno o mogućnostima i brzini njihove provedbe. S toga je zaključak kako je svaka kriza zasebna, pa je se kao takvu treba promatrati te će i svojevrzne posljedice ostaviti, ovisno o uzroku nastanka.

LITERATURA

1. Charles P. Kindleberger, Robert Aliber (2006), Najveće svijetske financijske krize, Poslovni dnevnik, MASIMEDIA
2. De Haan, J, S Oosterloo, and D Schoenmaker (forthcoming), Financial Markets and Institutions: A European Text, 2nd Edition, Cambridge: Cambridge University Press.
3. European banking sector facts & figures (2015), European Banking Federation
4. Herbert Hoover, The Memoirs of Herber Hoover, New York: Macmillan, 1952, str. 61.-62.
5. Mark Zandi (2010), Financijski šok, MATE d.o.o., Zagreb
6. R.C.O. Matthews, A Study in Trade-Cycle History: Economic Fluctuations on great Britain, 1832-1842, Cambridge: Cambridge University Press 1954, str. 69.
7. S. Saunders, D. Morier Evans, The Hisotry of the Commercial Crisis, 1857-1858, and the Stock Exchange Panic of 1859, reprint, New York: August M. Kelley, 1969, str. 13.
8. Schoenmaker, D (2011), The Financial Trilemma, Economics Letters 111, 57-59.
9. Thorsten Beck (2011), The Future of Banking, 'Politics, Economics and Global Governance: The European Dimensions' (PEGGED) Contract no. 217559

SUMMARY

Banks are susceptible to a range of risks. These include credit risk ,liquidity risk and interest rate risk. The financial crisis that began in 2008 decimated the banking sector. A number of banks went under, others had to be bailed out by governments and still others were forced into mergers with stronger partners. Well-functioning financial systems allocate resources to those with the best ideas and entrepreneurial skills, enhancing efficiency and expanding economic horizons. Poorly functioning financial systems funnel credit to those with strong political and social connections, with harmful ramifications on economic welfare. After the onset of the global financial crisis, there was a lot of talk about not wasting the crisis, but rather using it to push through the necessary regulatory reforms. The crisis has shed significant doubts on the inflation paradigm – the dominant paradigm for monetary policy prior to the crisis – as it does not take into account financial stability challenges. After a series of crises that have hit financial system it is clear,that her recovery takes a time, but also a lot of solutions and important decisions in order to take real action to rescue banks. Every crisis of the financial system should be taken as a separate case and it should be solved with special financial reforms.

Ključne riječi: banks, crisis, financial system

SAŽETAK

Banke su osjetljive na različite podražaje iz okoline. Poput kreditnog rizika, rizika likvidnosti i rizika kamatnih stopa. Financijska kriza koja je započela u 2008.godini poljuljala je bankarski sektor. Velik broj banaka je propao pod takvim okolnostima, dok su druge bile spašene polaganjem kaucije od strane vlade, neke banke bile su prisiljene spojiti se s jačim partnerima radi postanka. Dobro funkcioniranje financijskog sustava pribavlja sredstva za one s najboljim idejama i poduzetničkim vještinam, to poboljšava učinkovitost banaka i proširuje vidike. Financijski sustav koji loše funkcionira daje kredite onima s jakim političkim i društvenim vezama, što ima negativne posljedice na bankarski sektor. Te na taj način dovodi u pitanje njegovu likvidnost. Nakon izbijanja globalne financijske krize, bilo je mnogo razgovora o potrebi iskorištavanja krize za daljni napredak i učenje, te je iskoristiti za provođenje potrebnih reformi. Kriza je prouzrokovala značajne sumnje na inflacijske paradigme-dominantna paradigma za monetarnu politiku u razdoblju prije krize, jer ne uzima u obzir izazove financijske stabilnosti. Nakon niza krizi koje su pogodile financijski sustav, jasno je kako za njezin oporavak treba vremena, ali i razrađivanja mnogih rješenja kao i donošenje važnih odluka kako bi se provela prava i potrebna akcija za spašavanje banaka. Svaka se kriza financijskog sustava treba promatrati kao zaseban slučaj, te bi se trebala rješavati posebnim financijskim reformama.

Ključne riječi: Banke, kriza, financijski sustav

PRILOZI UZ TEKST

Grafikoni

- 1.Grafikon 2.3.1. Povrat na imovinu Europskog bankarskog sektora
- 2.Grafikon 4.1.2. Desetogodišnje širenje obveznica preko Njemačkih obveznica (baznih bodova)
- 3.Grafikon 5.1.3. Udio depozita Europskih banaka u ukupnoj imovini
- 4.Grafikon 5.1.4. Ukupni depoziti u bankama u biliunima €
- 5.Grafikon 5.1.5. Depoziti banaka u Europskim zemljama
- 6.Grafikon 5.3.6. Promjene realnog BDP-a per capita u periodu od 2007. godine do 2013. godine u određenim zemljama
- 7.Grafikon 6.5.7. Razvoj internet bankarstva

Tablice

- 1.Tablica 5.4.1. Razvoj međunarodnog bankarstva po kontinentima (2006-2009)
- 2.Tablica 6.5.1. Vladin odgovor na financijsku krizu: u milijardi dolara, zaključno s ožujkom 2009.godine